Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/70746,Najmlodszy-kawaler-Orderu-Wojennego-Virtuti-Militari.html

Fotografia: Stanisław Dudek

WSPOMNIENIE

Najmłodszy kawaler Orderu Wojennego Virtuti Militari

Autor: MAREK JEDYNAK 07.07.2020

To, że w Powstaniu Warszawskim walczyli nastoletni żołnierze, wiemy od dawna. To, że za swoje czyny byli honorowani najwyższymi wojennymi odznaczeniami, wie już nie każdy.

Dlatego warto przybliżyć postać najmłodszego kawalera Orderu Wojennego Virtuti Militari, powstańca

warszawskiego, ale i świętokrzyskiego partyzanta z Armii Krajowej.

> Od 10 sierpnia 1943 r. Bartnik służył w plutonie „Habdanka” w I Zgrupowaniu legendarnych Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”, dowodzonych przez cichociemnego por. Jana Piwnika „Ponurego”.

W domu rodzinnym

Jerzy Antoni Bartnik „Magik” urodził się 25 stycznia 1930 r. w Warszawie w rodzinie Edmunda Władysława Antoniego Bartnika i Ireny z d. Borysoglebskiej. Jego ojciec był oficerem I Brygady Legionów Polskich i powstańcem śląskim; z zawodu lekarzem weterynarii i dyrektorem kombinatu rzeźnickiego w Gdyni, który zbudował. W 1935 r. rodzina Bartników przeniosła się do Gdyni. Tam Jerzy rozpoczął edukację w prywatnej szkole „Radosna”. Od 1939 r. należał też do ZHP.

Pod koniec sierpnia 1939 r. ojciec ewakuował rodzinę do Warszawy, a sam powrócił do Gdyni. Niemcy po zajęciu miasta aresztowali go i rozstrzelali. Matka z dziećmi przeniosła się do Zielonki pod Warszawą, gdzie mieszkała jej rodzina. Jerzy kontynuował naukę w okupowanej Warszawie w szkole oo. Marianów przy ul. Wileńskiej. Irena Bartnik zaangażowała się w działalność konspiracyjną, pracując m.in. przy produkcji części do granatów.

Na skutek donosu w 1943 r. funkcjonariusze Gestapo aresztowali Irenę Bartnik oraz jej siostrę z dziećmi – Jerzym, Marią i Dadkiem. Obie kobiety zostały wywiezione do niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Auschwitz, a dzieci po pewnym czasie zostały zwolnione z niemieckiego aresztu. Dla bezpieczeństwa Jerzy Bartnik został przez swą babkę wywieziony do wsi Kleszczyny pod Suchedniowem w Górach Świętokrzyskich.

U boku „Ponurego”

Przez koligacje rodzinne młody chłopak szybko nawiązał kontakty z oficerem Armii Krajowej – por. Jerzym Oskarem Stefanowskim „Habdankiem”. Od 10 sierpnia 1943 r. Bartnik służył w plutonie „Habdanka” w I

Zgrupowaniu legendarnych Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”, dowodzonych przez cichociemnego por. Jana Piwnika „Ponurego”. Przyjął pseudonim „Magik”, wyniesiony z warszawskiej ulicy, gdzie w dzieciństwie grywał w karty i kości. Był najmłodszym żołnierzem Zgrupowań (o pół roku młodszym od strz. Henryka Fąfary „Sokolika”). We wrześniu 1943 r. awansowany został do stopnia starszego strzelca. Brał udział w bitwie na Barwinku 16 września 1943 r. Prawdopodobnie 12 stycznia 1944 r. został odesłany przez „Ponurego” do Warszawy.

Jerzy Bartnik "Magik" z Cezarym Chlebowskim oraz z żołnierzami ochrony Ambasady USA w Warszawie, Wykus, 14 VI 2008 r. Fotografia: Stanisław Dudek

> Jako obserwator w 3 plutonie 1 kompanii „Parasola” walczył w Powstaniu Warszawskim. Przeszedł szlak bojowy Wola – Stare Miasto – kanały – Śródmieście Północ. Na Woli uczestniczył w walkach Batalionu AK „Parasol” o znany z pięknej piosenki Pałacyk Michla przy ul. Wolskiej.

W powstańczej Warszawie

Wiosną 1944 r. melinujący również w stolicy kpr. pchor. Czesław Kopczyński „Gandhi” (podoficer broni w

plutonie por. Jerzego Stefanowskiego „Habdanka") wprowadził „Magika" i jego młodszą siostrę Marię „Dianę" do Batalionu AK „Parasol". Jerzy jako obserwator w 3 plutonie 1 kompanii „Parasola" walczył w Powstaniu Warszawskim. Przeszedł szlak bojowy Wola – Stare Miasto – kanały – Śródmieście Północ.

Na Woli uczestniczył w walkach Batalionu AK „Parasol" o znany z pięknej piosenki Pałacyk Michla przy ul. Wolskiej. Brał udział w obronie cmentarzy kalwińskiego i ewangelickiego. Od 9 sierpnia 1944 r. na Starym Mieście walczył w Batalionie NOW–AK „Gustaw" w Oddziale Specjalnym „Juliusz" jako dowódca sekcji łączników „butelkarzy". Następnie z plutonem przeszedł do kompanii zbiorczej Zgrupowania AK „Bartkiewicz". Po przedostaniu się do Śródmieścia walczył m.in. o kościół Świętego Krzyża przy Krakowskim Przedmieściu. Podczas walk o budynek Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych 24 sierpnia 1944 r. został ranny w głowę. Stracił prawe oko.

Za odwagę na polu walki 23 września 1944 r. odznaczony został osobiście przez dowódcę Armii Krajowej gen. bryg. Tadeusza Komorowskiego „Bora" Orderem Wojennym Virtuti Militari V klasy. Był najmłodszym kawalerem tego orderu według Kapituły. Również we wrześniu 1944 r. otrzymał awans na kaprala. Po kapitulacji Powstania Warszawskiego wyszedł do niewoli niemieckiej z Batalionem AK „Gustaw". Jako jeniec wojenny został wysłany do Stalagu XI B Fallingbostel. Obóz wyzwolili Amerykanie 17 kwietnia 1945 r.

> Po przedostaniu się do Śródmieścia walczył m.in. o kościół Świętego Krzyża przy Krakowskim Przedmieściu. Podczas walk o budynek Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych 24 sierpnia 1944 r. został ranny w głowę. Stracił prawe oko.

W PSZ na Zachodzie

Po wyzwoleniu służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Po demobilizacji pozostał w Wielkiej Brytanii. Otrzymał obywatelstwo brytyjskie. Ukończył studia na wydziale metalurgicznym na politechnice w Londynie. Pracował w Wielkiej Brytanii, USA, Kanadzie, Szwajcarii i Afryce. Do Polski powrócił na stałe w lutym 1992 r. Zamieszkał w Warszawie. Zaangażował się w działalność kombatancką w Światowym Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Był członkiem Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"–„Nurt", a także Środowiska Batalionu AK „Parasol".

Za swą wojenną służbę poza orderem Virtuti Militari odznaczony był Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Armii Krajowej, Złotym Krzyżem Za zasługi dla ZHP z Rozetą z Mieczami, Medalem Wojska po raz 1, 2 i 3, Medalem Pro Memoria oraz odznakami Żołnierza Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, Batalionu AK „Parasol", 1 Pułku Specjalnego, Weterana Walk o Niepodległość, Zasłużony dla Warszawy, a także odznaką Środowiska „Ponury"–„Nurt". Awansowany został do stopnia kapitana w stanie spoczynku.

Zmarł 13 grudnia 2011 r. w Warszawie. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 20 grudnia 2011 r. w kościele garnizonowym przy ul. Długiej w Warszawie. Pochowany został na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Jego barwne młodzieńcze losy opisane zostały w wydanej w 1998 r. książce *„Magik" i „Lalka". Prawdziwa opowieść o najmłodszym kawalerze Krzyża Virtuti Militari wg Kapituły* autorstwa Marii Wiśniewskiej. Książka ukazuje nie tylko przygody młodego człowieka, ale i dramaty, z którymi musieli zmierzyć się najmłodsi przedstawiciele Pokolenia Kolumbów.

Jerzy Bartnik. Fotografia: Stanisław Dudek

Jerzy Bartnik "Magik" z żołnierzami ochrony Ambasady USA w Warszawie, Wykus, 14 VI 2008 r. Fotografia: Stanisław Dudek

COFNIJ SIĘ